

మహా మానవవాది ఎమ్.ఎన్.రాయ్

- సరిసెట్టి ఇన్నయ్య

(క్రిందటి సంచికనుంచి కొనసాగింపు)

-20-

మానవవాద ఉద్యమం - నాడు నేడు

భారతదేశంలో 70 ఏళ్ళపాటు కొనసాగిన నవ్యమానవవాద ఉద్యమం నేడు అతి బలహీనస్థాయిలో వున్నది. వివిధ రాష్ట్రాలలో అక్కడక్కడ కొందరు వ్యక్తులు మిగిలారు. ప్రాంతీయ పత్రికలు కొన్ని వెలువడుతున్నాయి. ఇంగ్లీషులో రాడికల్ హ్యూమనిస్ట్ మాసపత్రిక నిరాఘాటంగా వస్తున్నది. అప్పుడప్పుడూ కొందరు మానవవాదుల రచనలు భారతీయ భాషలలోనూ, ఇంగ్లీషులోనూ వెలుగు చూస్తున్నాయి.

ఉద్యమం దేశవ్యాప్తంగా ఎన్నడూ వ్యాపించలేదు. కాని కొన్ని రాష్ట్రాలలో బాగా నిలదొక్కుకుని ప్రభావాన్ని చూపెట్టింది. అందులో ఢిల్లీ, పశ్చిమ బెంగాల్, మహారాష్ట్ర, గుజరాత్, ఆంధ్రప్రదేశ్ పేర్కొనాలి. యూనివర్సిటీలలో, విద్యారంగంలో మానవాదం పాఠ్య ప్రణాళికలలో రాలేదు. పాఠ్యగ్రంథాలూ లేవు.

మహారాష్ట్ర బొంబాయి ప్రాంతాలు రాడికల్ హ్యూమనిస్ట్ వుద్యమంలో చాలా ప్రముఖపాత్ర వహించాయి. అందులో పేర్కొన దగిన కొందరు వ్యక్తులు -

1. జె.బి.హెచ్. వాడియా, 2. విమల్ లాల్ మహదేవ్ తార్కండే, 3. జస్టిస్ జహగిర్దార్, 4. ఎస్.ఎం.జోషి, 5. హమీద్ దల్వాయ్, 6. ఎ.బి.షా., 7. సుమన్ ఓక్, 8. నరేంద్ర దభోల్కర్, 9. తహిర్ భాయి పూనావాలా, 10. ఎం.పి.రేగే, 11. శకుంతల పరంజపీ, 12. వి.కె.సిన్హా, 13. ప్రభాకర్ నానావతి, 14. లక్ష్మణ శాస్త్రి జోషి, 15. మేధా పాట్కర్, 16. శరద్ బేడేకర్, 17. జి. ఆర్. దల్వి

వీరంతా భిన్న రంగాలలో మానవవాద ఉద్యమ వ్యాప్తికి కృషి చేశారు.

హ్యూమనిస్ట్ ఉద్యమంలో గుజరాత్ వారి కృషి అద్వితీయం. అందులో కొందరు ప్రముఖులు.

1. రావోజీభాయి పటేల్
2. చంద్రకాంత్ దరు
3. దశరథ్ లాల్ థక్కర్
4. ప్రసన్ వదన్ పట్వారి
5. దురాశంకర్ త్రివేది

6. జయంతి పటేల్
7. బిపిన్ షాఫ్
8. దవాయ్ మెహతా
9. రమేష్ కోర్డే
10. హెచ్.బి.షా
11. నానాపతి కిరణ్
12. గౌతం ధక్కర్
13. దినేష్ శుక్ల
14. బిపిన్ పరేస్
15. వినూ పటేల్
16. ధీరూభాయ్ షేట్
17. అంబూభాయ్ పటేల్
18. ముల్లి భాయ్ పరాభ్
19. మాన్ సింగ్ ఛారా
20. నితిన్ త్రివేది
21. మణిబెన్ కారా
22. ప్రకాష్ దేశాయ్

వివిధ ప్రాంతాల వారు రాజధాని ఢిల్లీలో స్థిరపడి ఉద్యమానికి భిన్న రీతులలో తోడ్పడ్డారు. అందులో కొందరు ముఖ్యమైన వ్యక్తులు.

1. సి. ఆర్. ఎం. రావు
2. ప్రేమనాథ్ బజాజ్
3. గౌరీ మాలిక్
4. సుయేష్ మాలిక్
5. వినోద్ జైన్
6. ఎన్.డి. పాంచోలి
7. వి.ఎం.తార్కండే
8. సునీల్ భట్టాచార్య
9. బలరాజ్ పూరి

10. ప్రకాశ్ నారాయణ్
11. బ్రహ్మాదత్,
12. ఆర్.ఎం.పాల్
13. మానిక్ తార్కాండే

ఉత్తర ప్రదేశ్ లో మానవవాదుల కృషి అంతంత మాత్రమే. ఎస్.ఎన్.పూరి డెహ్రాడూన్ లో రాయ్ ఇల్లు ఆక్రమించి వున్నాడు. మీరట్ లో రేఖా సరస్వతి రాడికల్ హ్యూమనిస్ట్ పత్రిక ఎడిటర్ గా కృషిచేసింది, ఆమె తండ్రి ఉద్యమానికి బాగా తోడ్పడ్డారు. బీహార్ లో శివరంజన్ పూజ బాగా కృషి చేశారు.

పశ్చిమ బెంగాల్ నుండి ఉద్యమంలో పాల్గొన్న కొంతమంది ప్రముఖుల పేర్లు -

రజనీ ముఖర్జీ, నళిని దాస్గుప్తా, స్వదేష్ రంజన్ దాస్, సదానంద బెనర్జీ, శాంతిభితా సేన్, ప్రోబోజ్ భట్టాచార్య, మణి దాస్గుప్తా, జగన్నాథ్ బోస్, అనాత్ మిత్ర, సిటంగ్గు చట్టర్జీ, హరిపాద చట్టర్జీ, సారెండో మోహన్ గంగులి, బిశ్వనాథ్ బెనర్జీ, రాఖల్ దాస్, సరోజ్ మిత్రా, సలీల్ దాస్గుప్తా, దేబోబ్రత సురోవ్హారి, మొనాజ్ దత్తా, సుభాంకర్ రే.

ఎలెన్ మార్గదర్శకత్వంలో మానవవాద ఉద్యమం

మానవేంద్రనాథ్ రాయ్ చనిపోవడంతో ఏర్పడిన అఖాతాన్ని ఆయన భార్య ఎలెన్ లోటు లేకుండా పూరించింది. రాయ్ రచనలు పరిష్కరించి ప్రచురించడం, ఉపన్యాసాలను ఎడిట్ చేసి వెలువరించడంలో ఉద్యమకారులకు ఎంతో విలువైన సమాచారం అందించినట్లయింది. పార్టీస్, పవర్, పాలిటిక్స్ అనే పుస్తకం అలా వెలువరించినదే.

ఉద్యమానికి చెందిన 22 సూత్రాల విపులీకరణగాక, హేతువాదం, ఉద్వేగవాదం, విప్లవం అనే శీర్షికన రాయ్ రాసిన విపుల గ్రంథాన్ని ప్రచురించింది. అది దేశ విదేశాల దృష్టిని ఆకట్టుకున్నది. సుప్రసిద్ధ మానసిక, సామాజిక శాస్త్రజ్ఞుడు ఎరిక్ ఫ్రాం ఆ గ్రంథాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, తన సేన్ సొసైటీ రచనలో - యూరోప్ పునర్వికాసం అవగాహన కావాలంటే రాయ్ రచన చదవమనడం విశేషం.

ఉద్యమంలోకి కొత్తగా వచ్చిన ప్రొఫెసర్ శిబ్ నారాయణ్ రే ఆస్ట్రేలియా నుండి తిరిగి వచ్చి రాయ్ రచనలన్నీ పరిష్కరించి ఆక్స్ ఫర్డ్ ప్రచురణల కర్త ద్వారా 4 సంపుటాలుగా ప్రపంచానికి అందించాడు. అంతటితో మానవవాద సిద్ధాంతాలు, రాయ్ రచనలు ప్రపంచ నలుమూలలా తెలిశాయి.

రాయ్ సిద్ధాంతాల వెనుక వున్న వైజ్ఞానిక పద్ధతిని ప్రొఫెసర్ ఎ.బి.షా చక్కగా వివరించి, అధ్యయన తరగతులలో పాఠాలుగా చెప్పాడు.

ప్రతినంపత్సరం భారత అధ్యయన తరగతులు నిర్వహించడంగాక, ప్రాంతీయంగా వివిధ రాష్ట్రాలలో తరగతులు సాగించారు. ఉపాధ్యాయులు ప్లీడర్లు, వివిధ రంగాలలో ఆసక్తి వున్నవారు పాల్గొని శిక్షణ పొందారు. అందుకు అనుగుణంగా ప్రాంతీయ పత్రికలు కూడా నడిపారు.

ఎలెన్ రాయ్ దేశవ్యాప్తంగా పర్యటించి, అందరినీ మేలుకొలుపుతూ పోయింది. ప్రతి రాష్ట్రంలో కీలక వ్యక్తులు ఆమె పర్యటన వలన చాలా అధునాతనంగా పెంపొందారు.

ఎలెన్ రాయ్ స్వదేశంలోనే గాక అమెరికా, యూరోప్ కూడా పర్యటించింది. అమెరికాలో మానవవాదులను, తన సోదరుడిని కలిసింది. ఎం.ఎన్.రాయ్ మొదటి భార్య ఎవిలిన్ తో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడపడం గమనార్హం.

డెహ్రాడూన్ కేంద్రంగా మానవవాద ఉద్యమం అలా సాగుతుండగా ఒకనాడు 13 మోహినీ రోడ్ లో నివశిస్తున్న ఎలెన్ ఇంట్లోకి యిరువురు దొంగలు అర్ధరాత్రి ప్రవేశించి, వెతుకుతుండగా, ఎలెన్ లేచి అడ్డుపడగా, తలపై కొట్టి వారు పారిపోయారు. ఆ దెబ్బలకు ఎలెన్ చనిపోయింది. ఉద్యమానికి 1960లో మరో తీవ్ర విఘాతం ఏర్పడింది.

ఎమ్.ఎన్.రాయ్ స్థాపించిన భారత పునర్వికాస సంస్థ పక్షాన కొన్ని పుస్తకాలు ప్రచురించారు. రాడికల్ హ్యూమనిస్ట్ పత్రిక కూడా ఆ సంస్థ తరపునే వెలువడుతున్నది.

తదుపరి భాగంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ లో మానవవాద ఉద్యమంలో పాల్గొన్న ప్రముఖుల వివరాలు తెలిచేయబడతాయి.

(ముగింపు వచ్చే సంచికలో)

COMMENTS